

Фрицюк
Валентина Анатоліївна
докторка педагогічних наук,
професорка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки
та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-6133-2656

Фрицюк
Василь Миколайович
викладач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки
та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-4466-9019

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АКОРДЕОНА ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ДМШ

Одним із ключових завдань сучасної дитячої музичної школи є формування творчої особистості учня. Головною метою є забезпечення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу школярів. Для досягнення цього, майбутніх викладачів, зокрема фахівців із гри на акордеоні, необхідно цілеспрямовано готувати в університеті в межах їхньої професійної підготовки.

Серед основних освітніх завдань викладача акордеона (кнопкового і клавішного) в школах мистецтв є пробудження інтересу до занять музикою і розвиток музичних даних конкретного учня, навичок самостійного розбору, читання з листа, засвоєння музично-теоретичного матеріалу, самостійності тощо. Це вимагає від викладача акордеона високого фахового рівня, активної життєвої позиції, глибокого знання методики навчання гри на інструменті, поваги до особистості учня і зацікавленості у його успіхах, постійної турботи про підвищення власного виконавського рівня, участі в концертній діяльності [3].

Майбутні викладачі спеціалізованих мистецьких закладів мають усвідомлювати, що розвиток творчих здібностей учнів у класі акордеона потребує врахування індивідуального рівня творчого розвитку кожного школяра. Важливо під час уроків створювати творчу атмосферу, підтримувати доброзичливе ставлення до їхньої творчої діяльності, заохочувати досягнення та помічати позитивні зміни.

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» у процесі педагогічної практики в дитячих музичних школах реалізовували ці завдання. Варто зазначити, що педагогічна практика є надзвичайно важливим етапом підготовки майбутніх викладачів мистецьких закладів, зокрема, у напрямі розвитку творчих здібностей учнів.

Під час педагогічної практики перед студентами стояли завдання, пов'язані з розвитком у школярів таких показників творчих здібностей, як: пізнавальний інтерес до музики, емоційна чутливість до музичних творів, образне й асоціативне музичне мислення, здатність до інтерпретації та імпровізації тощо. Особлива увага зверталася на формування уяви, емоційності, інтуїції, а також на розвиток спеціальних музичних здібностей, таких як музичний слух, ритмічне відчуття, ладове чуття та музична пам'ять.

Для розвитку пізнавального інтересу до музики та музичної пам'яті студенти активно використовували інформаційно-комунікаційні технології. Зокрема, крім репертуару, що вивчався в класі акордеона, учням пропонувалося щоденно прослуховувати різноманітні музичні твори за допомогою комп'ютерних енциклопедій, таких як «Енциклопедія класичної музики», «Шедеври музики», «Музичні інструменти», «Популярна музика» тощо. Основною перевагою цих програм є широкий обсяг інформації, яка включає напрями в музиці, біографії композиторів і музикантів із фотографіями та музичними файлами, відомості про сучасні музичні альбоми, історію створення музичних інструментів із прикладами звучання, а також віртуальні екскурсії музеями, концертами та виставками. Ці ресурси допомагають формувати в школярів бажання й навички самостійної роботи, сприяють залученню до творчого процесу створення власної музики, що розвиває їхні творчі здібності.

Для стимулювання творчих здібностей учнів дитячої музичної школи майбутні викладачі акордеона намагалися на кожному уроці застосовувати творчі завдання. Доцільним було використання методів сприйняття та інтерпретації художніх образів на основі діалогічного підходу, що включає обговорення, діалог, дискусії, евристичні запитання, емоційне стимулювання та співпереживання.

Крім цього, ефективними виявилися методи, скеровані на свідоме використання практичних інструментів для досягнення художніх цілей. Серед них — методи композиційної побудови, архітектонічного формування, емоційної ідентифікації, уявної аудиторії, рефлексивного оцінювання, осмислення виконавської інтерпретації та створення власних музичних образів [2]. Використання цих методів передбачало створення ситуацій творчого пошуку, емоційного переживання художніх образів, поступового формування виконавських навичок і розвиток рефлексивного мислення учнів.

Звичайно, такі підходи найбільш доцільно застосовувати в роботі зі старшими учнями, які вже мають певний досвід гри на акордеоні та володіють базовими виконавськими вміннями.

Одним із цікавих і корисних видів музичної творчості учнів є імпровізація (від латинського *improvisus* — несподіваний, раптовий). Це унікальний вид художньої діяльності, коли щось створюється безпосередньо під час виконання. У контексті дослідження особлива увага зверталася інструментальній імпровізації. Тому на уроках гри на акордеоні учням пропонувалося виконувати такі творчі завдання: зімпровізувати короткий ритмічний малюнок, придумати закінчення для окремих двотактових ритмічних фрагментів, створити невелику мелодію на задану тему чи зімпровізувати мелодію для готових ритмічних прикладів тощо.

Отже, творчі завдання розглядаються як завдання, скеровані на самостійну (або частково самостійну) діяльність учнів, що дає можливість їм реалізувати свій творчий потенціал, а також оволодіти новими знаннями й способами творчої діяльності. Система творчих завдань побудована за принципом поступового збільшення творчого внеску учнів у музичну діяльність: від завдань із мінімальними елементами творчості до максимально креативних.

Усі завдання класифікуються на такі типи: підготовчі творчі завдання — скеровані на зацікавлення учнів, розвиток перших творчих виявів під час навчання гри на акордеоні, а також формування відчуття виразності засобів музичної мови, виконання цих завдань передбачає пошукові установки, такі як: створити, придумати, знайти, учні виконували їх у тісній співпраці з учителем, демонструючи елементарні творчі дії; реконструктивно-евристичні творчі завдання — передбачають переосмислення й перетворення вже існуючого музичного матеріалу, розширюючи навички музичної імпровізації; креативні завдання — скеровані на створення власних інтерпретацій, імпровізацій та композицій, що дає можливість учням максимально виявити свою індивідуальність і творчий потенціал.

Завдання такого типу сприяють формуванню творчих здібностей учнів, допомагаючи їм поступово оволодівати основами художньої діяльності та розвивати навички самовираження через музику. Самостійні дії учнів під час виконання реконструктивно-евристичних творчих завдань є більш складними порівняно з підготовчими. Метою цих завдань є спонукання учнів до трансформаційної (творчої) роботи з музичним матеріалом, залучення їх до самостійної інтерпретації художнього образу твору, який вони опановують у класі акордеона. Завдання цього типу орієнтовані на цілеспрямований пошук рішень, що відбувається на етапі співтворчості з учителем, за умови, що домінуюча роль належить учням.

Креативні завдання передбачають повністю самостійну діяльність учнів і скеровані на максимальне розкриття їхнього творчого потенціалу. Ці завдання не обмежуються вказівками чи правилами з боку вчителя, надаючи учням повну свободу у створенні задуму або художнього образу та його реалізації через гру на акордеоні. Виконання таких завдань є важливим показником рівня сформованості творчих здібностей учнів. Вони дають змогу кожному учневі максимально самовиразитися та продемонструвати індивідуальні творчі ознаки.

Незалежно від того, які твори опановують учні — класичний репертуар, оригінальні твори чи обробки народної музики — майбутні викладачі акордеона прагнули стимулювати художньо-оцінювальну діяльність учнів. Вони заохочували школярів словесно виражати свої враження від мистецьких образів, розвивати творчу уяву через рольове входження в музичний образ, застосовували метафоричні порівняння для активізації фантазії та сприяли накопиченню образно-інформаційного досвіду.

Різноманітність методів навчання гри на акордеоні сприяла розвитку в учнів наступних умінь: читання з аркуша нескладних музичних творів (окремо та двома руками); акомпанування солістам, хору або власному співу; виконання творів різних стилів та жанрів; транспонування супроводу до пісень на лівій клавіатурі в задану тональність; переклад нескладних фортепіанних творів для акордеона; виконання кантиленних та рухливих п'єс (танців).

Крім того, велика увага зверталася на формування таких навичок, як: самостійний підбір репертуару відповідно до тематики та завдань музичного заходу; підготовка програми для виступу; управління емоційно-вольовим станом під час виступу; демонстрація індивідуального «артистичного амплуа».

Отже, цілеспрямована підготовка студентів бакалаврату за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» у процесі педагогічної практики в дитячих музичних школах значно підвищує їхні професійні компетентності до розвитку творчих здібностей учнів-акордеоністів.

Список використаних джерел:

1. Методичні основи організації самостійної роботи студентів у класі баяна-акордеона /уклад. Л. О. Бегун-Трачук. Мукачево : МДУ, 2017. 26 с.
2. Салій В. С. Методика роботи над музичним образом у процесі навчання підлітків гри на баяні (акордеоні) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 21 с.
3. Фрицюк В. А., Фрицюк В. М. Методика викладання фахових дисциплін (акордеон): навчально-методичний посібник для бакалаврів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 025 Музичне мистецтво. Вінниця : Твори, 2024. 198 с.